

Mats Krämare från Lysekil

Ur Vargatider på Stångenäset
Utgiven 1965 Av Sven Rydstrand

Matts Andersson-Krämare var handlande i Lysekil vid sekelskiftet år 1700. Säkerligen var han en storföretagare, ty av åtskilliga protokoll framgår att han handlade med mycket, såsom guld, silver, slutar m.m. Han hade också en egen båt, med vilken han for till storstäderna och köpte hem varor. År 1704 var han instämd till tinget på Mellby av kyrkoherdesonen Knut Tegnér, som ville påstå att Matts Krämare inte handlat ärligt. Men tingsrätten befriade honom dock från dylika misstankar. Då tingsprotokollet är ganska intressant i många avseenden, återges det härmed in extenso, dock med nutida stavning:

"Herr kvartermästaren, manhaftig Knut Tegnér har "inciterat" Matts Andersson-Krämare i Lysekil och på sin kära mors vägnar och samtliga sterbhusintressenters vägnar fordrar av honom 40 daler silvermynt, som herr kvartermästarens avlidne salige fader, kyrkoherden uti Stångenäs församlingar, "Ährewyrdige och wähhärdhe" men nu salige herr Owenus Tegnér haver honom länt och försträckt uti januari månad anno 1697 med därå förflutet intresse.

Matts Krämare tillstår gälden och lovar att dem till fyllest förnöja, allenast honom må bestås och gottgöras, vad som salige kyrkoherden av honom haver bekommit, inläggandes en räkning under debet och kredit, varuti är uppsatt åtskilliga persedlar, bestående av guld, silver och andra materialier, som salig kyrkoherden av honom skall hava undfånget, bestigande sig detsamma till 40 daler, 22 öre silvermynt. Varemot han uppsätter en galt för sju marker och i reda penningar de 40 daler silvermynt, som han bekommit av salig kyrkoherden. Förmenande sig alltså intet vara mera skyldig än som en daler, två öre silvermynt.

Käranden herr kvartermästaren svarar:

1:mo att guldringen, som svaranden uppförer, köpte dess salige herr fader av Mattses moder, så den hörde inte Matts till och i så måtto inte kan komma honom till godo på sin skuld, och det så mycket mindre som han med intet skifte kan visa den vara honom påförd i sitt moderneary.

2:do nekar herr kvartermästaren alldeles till något brutet silver för 6 daler samt tvenne silverskedar, som Matts haft i pant av salig Påfwel Klockare.

I lika måtto påstår herr kvartermästaren att kontraparten må bevisa, det dess salige fader haft kontrapartens båt tvenne gånger åt Göteborg och därföre bort betala fyra daler silvermynt, som skulle restera. Jämväl att dess salige fader bekommit den danska dubbla riksdaler och intet betalt, samt tjugotvå tunnor kalk, fyra alnar flor, åtta dussin peppar, och inte betalt. Om han det ej gitter göra, förmenar han vara för sådana Mattses pretentioner fri och okrävder. Eljest tillstår herr kvartermästaren att dess kära moder har bekommit en fjärding makrill, en fjärding sill, halvtredje tunna kalk och 24 öre reda penningar till ostron, som gör tillsammans fyra daler, 14 öre silvermynt, som han vill avräkna på sin fordran. Men däremot pretenderar han ersättning för använda expenser i detta mål. Visar därjämte med sin salige faders bok att Matts bekommit två skäppor vete för 2 daler, 12 öre, samt en tunna malt, varpå skall restera 16 öre.

Härpå svarar Matts att guldringen bekom salig kyrkoherden av hans moder, men i skiftet efter modern är den inte bliven observerad. För de andra persedlarna har han intet bevis, ej heller med något skäl, antingen skriftligt eller muntligt, kan han de pretentionerna bestyrka vidare än de som herr kvartermästaren själv vidgår hava sin riktighet.

Rätten lät till sig fordra salig klockarens hustru för att av henne få någon underrättelse om de tvenne silverskedarna. Hon berättar att hennes salige man satte silverskedarna till Matts i pant för fyra daler silvermynt och betalte det första årets intresse med en sätting korn. Sedan dödde hennes man. Året därefter talte salig kyrkoherden med henne och berättade att han löst samma silverskedar till sig för fyra daler silvermynt. Sedan har hon inte mera gjort sig någon tanke därom och vet vidare intet att berätta. Rätten överlade detta mål och stannade i följande slut:

Såsom svaranden Matts Krämare uti sin ingivna räkning debiterar de fyrtio daler silvermynt, som salig kyrkoherden i reda penningar honom försträckt, och kändanden, herr kvartermästaren Knut Tegnér, därjämte visar med bemälte salige kyrkoherdes, sin avlidne käre faders, diarium att samma fyrtio daler är utlånte anno 1697 i januari månad. Alltså prövar rätten för rättvist att svaranden bör dem med 8 och 3/4 års intresse a fem procent årligen, som gör 17 daler, 16 öre silvermynt, betala.

Jämväl en galt för en daler, 24 öre silvermynt, som svaranden sig i sin räkning debiterar för. Så ock två daler 12 öre för en skäppa vete och 16 öre, som resterar på en tunna malt, som kändanden med sin salige faders diarium vist dess riktighet och svaranden icke heller kunnat ifrånga. Så att hela skulden, som svaranden häftar för, är sextiotvå daler, 4 öre silvermynt. Varpå svaranden till godo kommer en fjärding makrill, en fjärding sill, halvtredje tunna kalk och tjugofyra öre kontant till några ostron, allt tillhoppa beräknat efter svarandens egen uppsats till fyra daler, 14 öre silvermynt. Samt guldringen, som kändanden bekänner att dess salige herr fader av svarandens moder bekommit men inte med något skäl kunnat intyga vara betalt.

Men de tvenne silverskedarna, som förre klockaren, salig Påfwel Månsson hos svaranden hade i pant satt, kan honom så mycket mindre gottgöras, som klockarens hustru här för rätten vittnade att salig kyrkoherden för henne sade att han löst dem till sig från svaranden för fyra daler smt och hon dem till sig igenlöst. Icke heller kunde rätten gottgöra svaranden de övriga uti hans ingivna räkning uppförda persedlarna, alldenstund han med intet skäl kan bevisa dess riktighet. Expensen bliver härmed upphäven."